

Відгуки. Рецензії. Повідомлення

Маркова Олена Миколаївна
доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри теоретичної та
прикладної культурології
Одеської національної академії
імені А. В. Нежданової

РЕЦЕНЗІЯ на монографію Ян Ірини Миколаївни «Соціосфера українського музично-драматичного театру останньої третини XIX – початку XX століття»

Рецензована монографія І. М. Ян розкриває актуальні для вітчизняної культурно-мистецької проблематики питання вивчення та збереження національної історико-культурної спадщини, яка є ключовим елементом розвитку національної свідомості, впливовим чинником утвердження об'єднаних духовних цінностей та пріоритетів у суспільстві. Український музично-драматичний театр завжди був важливою складовою національної історико-культурної спадщини, виразником коду етнічної свідомості, джерелом збереження традицій української нації, а концептуальне опрацювання специфіки його розвитку виступає одним із пріоритетних напрямків сучасного мистецтвознавства.

Логічно побудована структура монографії І. М. Ян позиціонує авторську концепцію розвитку українського музично-драматичного театру як соціокультурного феномену в соціосфері державно-політичних, загальногромадських, соціально-економічних, етнічних та культурно-мистецьких зв'язків в полікультурних умовах Російської та Австро-Угорської імперій останньої третини XIX – початку XX ст. На базі обґрунтованого інтердисциплінарного підходу авторці вдалося розкрити наукову новизну, визначену у монографії, а саме: проаналізувати соціокультурний статус українського музично-драматичного театру; дослідити принципи творчої взаємодії, характер творчих та інтелектуальних інтенцій українського музично-драматичного театру з етнічними театрами національних меншин; охарактеризувати художньо-естетичні напрями розвитку українського музично-драматичного театру; виявити особливості тогочасної української театральної публіки і її соціально-психологічні та світоглядно-естетичні настанови щодо національного театрального мистецтва; визначити соціальні детермінанти формування українських музично-драматичних колективів; дослідити форми й методи організаційно-творчої та фінансово-господарської діяльності українського музично-драматичного театру; з'ясувати особливості формування національного музично-драматичного репертуару, розкрити динаміку його змістовно-тематичних, жанрово-стильових змін у контексті національного культуротворення; охарактеризувати зміст і напрями гастрольної, художньо-естетичної та світоглядно-просвітницької діяльності українських музично-драматичних колективів останньої третини XIX – початку XX ст.

Імпонує те, що свою наукову концепцію авторка підкріпила достатньо широкою джерельною базою, яка включає описи документів і матеріалів низки провідних архівів України. Безперечно важливим є проведений авторкою аналіз періодичних джерел, передусім, української, польської та австрійської преси, де протягом багатьох років реєструвалась багатоаспектна діяльність українського музично-драматичного театру, а також аналізувалась поява нових художньо-стильових напрямів і течій в українському театральному мистецтві (натуралізм, неореалізм, неоромантизм), зазначалась творча інноваційна необхідність запровадження їх на національному театральному ґрунті, що, водночас, доводить, що розвиток українського музично-драматичного театру, як і українського мистецтва загалом, відбувався в контексті еволюції європейської культури. Найбільш цінний матеріал для дослідження використано із джерел особового походження – приватного листування, мемуарної літератури, щоденників, автобіографій. Саме ця багатогранна джерельна база, на мій погляд, дозволила авторці репрезентувати український музично-драматичний театр як соціокультурний феномен останньої третини XIX – початку XX століття в полікультурних умовах Російської та Австро-Угорської імперій та обґрунтувати його роль в історії української культури. Таким чином, монографія І. М. Ян є оригінальним, теоретично виваженим і концепційно завершеним дослідженням, представляє практичну цінність та є вагомим внеском до мистецтвознавчого дискурсу.

Література

Ян І. М. Соціосфера українського музично-драматичного театру останньої третини XIX – початку XX століття : монографія. Київ : НАККІМ, 2017. 284 с.